

การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร
(บ้าน วัด โรงเรียน) ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Analysis of the Components of the Indicators for Participatory Management
as per the House, Temple, and School Concept which Impact the Efficiency of
the Management of the School Under the Responsibility of the Primary
Educational Service Area Office

ก้องเกียรติ รักธรรม

Kongkiat Raktum

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Rattana Bundit University, Thailand.

E-mail address: kong.rak14@gmail.com

Received April 24, 2020; Revised May 31, 2020; Accepted June 17, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ธุรการที่ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน จำนวน 388 คน โดยใช้วิธีการสำรวจตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลด้วยสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin และ Bartlett's Test Sphericity และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของตัวบ่งชี้ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับมาก 2) องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนและการสร้างความร่วมมือ 2) บทบาทและการมีส่วนร่วม 3) การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ 4) การ

จัดการและการดำเนินงาน 5) การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และ 6) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันซึ่งสามารถรวมอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 73.72

คำสำคัญ: องค์ประกอบตัวบ่งชี้; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; ประสิทธิภาพดำเนินงาน

ABSTRACT

This research article aims to study the operational efficiency of a school under the responsibility of the Primary Educational Service Area Office (PESAO) and to analyze the components of the indicators for participatory management as per the House, Temple, and School Concept from the Primary Educational Service Area Office (PESAO). The research sample consists of a total of 388 teachers and officials who work in the school. The data was collected using survey questionnaires. The statistics was used to analyze the data including mean and standard deviation, to test the appropriateness of the data using Kaiser–Meyer–Olkin and Bartlett’s Test Sphericity, and to carry out the Exploratory Factor Analysis of the research indicators. It was found that 1) the overall operational efficiency of the school under the responsibility of the Primary Educational Service Area Office (PESAO) is at a high level and 2) components of the indicators for participatory management as per the house, temple, and school concept of the Primary Educational Service Area Office (PESAO) are made up of six components consisting of 1) planning and cooperation, 2) role and participation, 3) organizing activities and building relationships, 4) management and operations, 5) promoting ethics and morals, and 6) strengthening mutual benefits. All the variables have a variance of 73.72%.

Keywords: Components of the Indicators; Participatory Management; Operational Efficiency

บทนำ

ระบบการศึกษาของไทยเดิมในอดีตเริ่มที่ครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในหลายด้าน ทั้งทางด้านความประพฤติ จิตใจ และการดำเนินชีวิตในสังคม ด้วยความเชื่อที่ว่าระบบการศึกษาช่วยกำหนดทิศทางของชาติในการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าบ้านเปรียบเสมือนจุดกำเนิดให้ทุกคนมีการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ เช่น การมีปัญญา ตายายเข้าวัดฟังธรรมและปฏิบัติธรรมมีพ่อแม่มีอาชีพความเป็นอยู่แบบพอเพียงด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นต้นแบบ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และ นุชนาถ สุนทรพันธ์, 2542) สำคัญที่สุดคือ

การศึกษาไทยในอดีตมีปรัชญาการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพราะการศึกษาช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจอุปนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้นการศึกษามีไม่ได้อยู่ภายในแต่ห้องเรียนหรือเขตรั้วของโรงเรียนเท่านั้น การศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กจนไม่มีจุดสิ้นสุดถ้าบุคคลเหล่านี้ยังแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งอาชีพครูก็ไม่ได้ผูกขาดในการให้การศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียวดังที่กล่าวว่าครูคนแรกคือ พ่อแม่ญาติพี่น้อง และมิตรสหายของพ่อแม่ที่คอยอบรมสั่งสอน (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และ นุชนาถ สุนทรพันธ์, 2542) ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสำคัญของการจัดการศึกษาในการถ่ายทอดความรู้ โดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก รวมทั้งผู้อาวุโส พ่อแม่ ปราชญ์ชาวบ้าน ช่างฝีมือ ทำให้เยาวชนไทยสมัยก่อนจึงได้รับทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวัดหรือพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่เคียงคู่มากับชาติไทยมาช้านานเป็นที่ยอมรับยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานกันต่อ ๆ มา การพัฒนา 3 สถาบัน คือ บ้าน ในฐานะสถาบันการปกครอง วัดในฐานะสถาบันศาสนา และโรงเรียนในฐานะสถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันทั้ง 3 มีความสัมพันธ์กันในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จึงทำให้เกิดภาวะวิกฤตและปัญหามากมาย เช่น ปัญหาวิกฤตวัฒนธรรมและวิกฤติทางสังคมทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหตุนี้ วัด บ้าน โรงเรียน จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นเครื่องมือที่ได้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

วิถีชีวิตของคนไทยที่มีความผูกพันกับสถาบันหลักในสังคมไทย ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน มีเกี่ยวข้องกับคนไทยนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดแนวคิดการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยมีการขับเคลื่อนทั้ง 3 สถาบันเป็นกระบวนการภาคประชาสังคมให้มีพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นระบบกลไกสำคัญในการที่สามารถจะร่วมกันการพัฒนาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สำหรับการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สู่สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนเป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาลและยังเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงวัฒนธรรม กล่าวคือ ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรมที่ต้องการส่งเสริมให้ศาสนามีบทบาทนำในการเทิดทูนสถาบันหลักของชาติคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ของทุกศาสนา รวมทั้งต้องการสืบสานสร้างสรรค์ งานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยใช้ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อ

หลอมยึดเหนี่ยว สร้างคุณค่าทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิตอย่างรู้รักสามัคคี และยังสามารถนำทุนทางวัฒนธรรม มาเพิ่มมูลค่าให้เศรษฐกิจชุมชน (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมการศาสนา, 2563)

อย่างไรก็ตามการสร้างความร่วมมือระหว่างวัดหรือพระสงฆ์ บ้าน และโรงเรียน ในการขับเคลื่อนในการพัฒนาอย่างถูกต้องและยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญในการอุปถัมภ์คำชุทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติเตือนใจ และมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนมีวัดที่ให้การสนับสนุนอบรมสั่งสอนในศีลธรรม และบ้านที่คอยให้การสนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของบวร ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและวัด โดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีดำเนินการหาแนวร่วมกันโดยนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดการด้านการศึกษาให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมส่งผลเกิดประสิทธิภาพของการดำเนินงาน แต่หากผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน บ้าน วัด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง รวมทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ ก็จะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยมีความสำคัญที่สามารถเป็นเครื่องมือสนับสนุนและผลักดันให้การดำเนินงานในสถานศึกษา จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้เล็งเห็นถึงองค์ประกอบในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดบวรหลาย ๆ ตัวบ่งชี้ที่ยังไม่ชัดเจนในการดำเนินงานที่จะส่งผลในประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนั้นจึงสนใจศึกษาถึงตัวบ่งชี้และองค์ที่เหมาะสมในการบริหารแบบมีส่วนร่วม และสามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปรับปรุงแก้ไขการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ “บวร” ในทิศทางต่าง ๆ ตามตัวบ่งชี้ที่ค้นพบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในนโยบายและการวางแผนงานการปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งการจัดกิจกรรมการให้บริการแก่ชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพดำเนินงานของโรงเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการจัดการการแก้ปัญหาภายใน การพัฒนาบุคลากรการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และความเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

- 1) การวางแผนและการสร้างความร่วมมือ
- 2) บทบาทและการมีส่วนร่วม
- 3) การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ
- 4) การจัดการและการดำเนินงาน
- 5) การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
- 6) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน

ตัวแปรตาม

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา

- 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2) ด้านการจัดการการแก้ปัญหาภายใน
- 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร
- 4) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- 5) ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สำหรับพื้นที่วิจัยคือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประชากร คือ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ธุรการที่ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน“บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทั้งหมด 183 เขต จำนวน 27,564 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ธุรการที่ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยใช้สูตรของ Yamane’ (อ้างถึงใน สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์, 2544) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีความคลาดเคลื่อนน้อยกว่าหรือเท่ากับ +5% ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มข้อมูลพื้นที่ใช้ในการศึกษา คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศ จากนั้นผู้วิจัยกำหนดให้ภูมิภาคของเขตพื้นที่การศึกษาตามสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นชั้นภูมิ และทำการสุ่มแบบอย่างง่าย ด้วยวิธีจับฉลาก โดยกำหนดเลขกำกับหน่วยรายชื่อทั้งหมดของประชากร โดยสุ่มจังหวัดในแต่ละภูมิภาคได้ทั้งสิ้น จำนวน 12 จังหวัด

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสุ่มเขตการศึกษาในแต่ละจังหวัดจากขั้นที่ 1 โดยกำหนดจังหวัดละ 1 เขต โดยการสุ่มแบบอย่างง่าย ซึ่งได้เขตการศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 12 เขต

ขั้นที่ 3 ดำเนินการสุ่มโรงเรียนในแต่ละเขตจากขั้นที่ 2 โดยทำการสุ่มเขตละ 5 โรงเรียน ด้วยการสุ่มแบบอย่างง่าย ซึ่งได้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ทั้งสิ้นจำนวน 60 โรงเรียน จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน โดยการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวรแล้วนำข้อสรุปที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร และนำผลที่ได้ไปพัฒนาเป็นแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ได้แก่ การวางแผนและการสร้างความร่วมมือ บทบาทและการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ การจัดการและการดำเนินงาน การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการจัดการการแก้ปัญหาภายใน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียนเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านโดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ตามโครงสร้างเนื้อหาซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ได้ข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 80 ข้อ ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 40 ชุด เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยการหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) มีค่าอำนาจจำแนก 0.45–0.93 หาค่าความเชื่อถือมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยได้ประสานงานกับครูในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสอบถามทางอีเมล ใช้ระยะเวลารวบรวมข้อมูล 4 เดือน (กันยายน – ธันวาคม, 2562) และผู้วิจัยขอความร่วมมือส่งกลับทางไปรษณีย์

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 388 ชุด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวรและความคิดเห็นของประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์สถิติอ้างอิง คือ การวัดความเหมาะสมของตัวแปรด้วยสถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) และ Bartlett's Test Sphericity การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis: PC) เพื่อหาค่าความร่วมกัน (Communality) และสกัดตัวแปรก่อนที่จะหาค่าความแปรปรวนทั้งหมดของตัวแปรจัดกลุ่มตัวแปรต่างๆ ให้อยู่ในกลุ่มตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ด้วยวิธี Rotated Component Matrix โดยมีเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1 และคัดเลือกเอาน้ำหนักขององค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.45 ขึ้นไปที่สามารถบรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไคเซอร์ (Kaiser)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.99	0.656	มาก
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน	4.09	0.591	มาก
ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.06	0.663	มาก
ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	3.81	0.709	มาก
ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน	4.01	0.677	มาก
ภาพรวม	4.00	0.548	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อเห็นประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.548 ซึ่งแสดงว่า สอดคล้องกันในทุกด้านและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.09 รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ย 4.06 ด้านอัตลักษณ์ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.01 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.99 และด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 3.81 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติ KMO พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.817 การวัดความเหมาะสมของข้อมูลด้วยสถิติ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า สถิติมีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square เท่ากับ 37281.91 และมีค่า Significance เท่ากับ .000 นั่นคือ ตัวบ่งชี้ที่มีอยู่สามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

2. การวิเคราะห์หาค่าความร่วมกัน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีค่าความร่วมกันมากที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายร่วมกิจกรรมทางการศึกษาระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน อธิบายความหมายของตัวแปรได้ 0.978 และตัวบ่งชี้ที่มีค่าความร่วมกันต่ำสุดคือ ตัวบ่งชี้การให้ความสำคัญกับปัญหาของส่วนรวมอธิบายความหมายของตัวแปรได้ 0.511

3. การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนรวม (Total Variance Explained) ของตัวบ่งชี้ทั้ง 50 ตัว พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ถึง 6 มีค่า Eigen Value มากกว่า 1 มีค่าร้อยละของความแปรปรวนระหว่าง 4.857–26.851 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม เท่ากับ 73.720 แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 6 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 73.720

4. การจัดกลุ่มตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบด้วยวิธี Rotated Component Matrix ซึ่งเมื่อพิจารณาค่า Factor Loading สามารถจัดตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ให้อยู่ใน 6 องค์ประกอบ โดยสามารถกำหนดชื่อ

องค์ประกอบใหม่ ดังนี้ 1) การวางแผนและการสร้างความร่วมมือ 2) บทบาทและการมีส่วนร่วม 3) การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ 4) การจัดการและการดำเนินงาน 5) การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและ 6) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ประกอบด้วย การวางแผนและการสร้างความร่วมมือพบว่า มีความสำคัญและช่วยให้การวางแผนและการสร้างความร่วมมือนั้นเป็นกระบวนการขององค์กรต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่ได้ร่วมมือกันสิ่งใด ๆ ในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ โดยการมีส่วนร่วมกันวางแผนในทุกกระบวนการตั้งแต่การร่วมคิดวางแผนดำเนินการแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น การวางแผนเป็นงานที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารขององค์กรย่อมเป็นภารกิจที่ผู้บริหารต้องกระทำเป็นลำดับแรก ถ้ามีการวางแผนที่ดีมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนก็เชื่อได้ว่างานนั้นย่อมอันจะนำไปสู่การประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายพึงพอใจร่วมกัน ซึ่งการก่อให้เกิดกระบวนการความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกันนั้นต้องจะมีองค์ประกอบ/ปัจจัยที่จะสามารถโน้มน้าวชักจูงและเสริมสร้างให้เกิดความสำเร็จในความร่วมมือในการทำงานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จุดมุ่งหมายหรือภารกิจหลายฝ่ายย่อมจะต้องมีการวางแผนและการสร้างความร่วมมือสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2552) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมผ่านแนวคิดของ Cohen and Uphoff ไว้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดปัญหาและจุดมุ่งหมายของโครงการว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่ต้องเลือกตัดสินใจทำก่อนหลัง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเป็นขั้นตอนของการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการ ทั้งการเงิน แรงงาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการ 3)การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และ4)การมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ บทบาทและการมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น รวมถึงคุณภาพของงานดีขึ้นได้รับความคิดเห็นมีแรงจูงใจมีความรู้สึกยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้นับถือตนเองมากขึ้น มีความร่วมมือกันมากขึ้นลดความเครียดลงได้ มีความผูกพันต่อเป้าหมายของงานสูงขึ้น ยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีสามารถทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็ง ลดอัตราการเปลี่ยนงานลดการขาดงานและมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กรและระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนที่ดี การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพการที่บุคคลคบหาสมาคมกันนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้น การรู้จักและไว้วางใจกันเมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกันแล้วก็ต้องทำความรู้จักกันสร้างบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เป็นตัวควบคุม ความคิด ความรู้สึก อุปนิสัย

และการกระทำส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ควรเคารพและยอมรับในบุคคลอื่นโดยไม่ต้องตัดสินว่าถูกหรือผิด ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นเป็นผู้ฟังที่ดี และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นต้น การจัดการและการดำเนินงานในการบริหารจากกระบวนการความร่วมมือของทั้งจากบ้าน วัด และโรงเรียน ในการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ในระยะสั้นหรือเป็นระยะ ๆ เพื่อจูงใจให้เกิดความร่วมมือ แก้ไขปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนและการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งการหาหรืออย่างไม่เป็นทางการระหว่างตัวแทนของบ้าน วัด และโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, John M. and Uphoff, Norman T (1981) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ทั้งนี้ผลประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคม 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลคือ ความชอบและความคาดหวัง การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมทั้งนี้การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันในแต่ละสังคมหรือชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับอุดมการณ์และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความดีงามของแต่ละองค์กรนั้น ๆ ซึ่งอาจทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากมีการยึดหลักธรรมทางศาสนา หรือกฎระเบียบ ประมวลจริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพ แล้ว ก็จะทำให้ความคิดเห็นของบุคคลถูกจำกัดด้วยพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในกรอบของความเหมาะสมหรือไม่ ฉะนั้นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในองค์กรจึงควรมีมาตรการที่เหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำหลักธรรมทางศาสนา มาปฏิบัติและส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้เผชิญปัญหาแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันทั้งนี้การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกันนั้นชุมชนสามารถใช้สถานที่ของโรงเรียนในการประชุมสัมมนา หรืองานพบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นด้วยความสงบสุขตามหลักจริยธรรมและสามารถให้บริการชุมชนได้ ตลอดจนการแบ่งปันประโยชน์ร่วมกันด้านจิตใจที่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม บนผลประโยชน์ร่วมกันก่อให้เกิดความคาดหวังของทุกฝ่ายที่ต้องการเห็นการจัดการศึกษาของโรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยารัตน์ แยมศรี แก้ว (2558) พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการสร้างความร่วมมือ (2) การมีส่วนร่วม (3) การจัดการสัมพันธภาพ (4) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน (5) การเสริมสร้างคุณธรรมใน

องค์กร และ(6) การสร้างบรรยากาศองค์กร 2)องค์ประกอบการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน เป็นองค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมเป็นไปได้ มีประโยชน์และมีความถูกต้อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ขององค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) โดยพบว่ามืองค์ประกอบร่วมสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนดังนี้ควรมีการวางแผนและการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนโดยระบุถึงบทบาทและหน้าที่การมีส่วนร่วมในที่ชัดเจนของแต่ละส่วนหรือการจัดทำแนวปฏิบัติที่ ชัดเจนเน้นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพการประสานงานเป็นทีมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนโดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดและแนวทางปฏิบัติในเสนอ การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้มีการจัดการและการดำเนินงานโดยยึดแบบแผนเดียวกันทุกส่วน เน้น การปลูกฝังเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายด้วยหลักธรรมาภิบาลมีความ เท่าเทียมและเป็นธรรมบนพื้นฐานการบริหารผลประโยชน์ร่วมกัน และที่สำคัญคือ องค์ประกอบ การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่ค้นพบจากการวิจัยสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับการบริหาร

การดำเนินงานแบบการมีส่วนร่วมโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายของ บ้าน วัด โรงเรียนร่วมกันที่จะสามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบต่าง ๆ ของชุมชนให้

ประสบความสำเร็จโดยมีการกำหนดนโยบายความร่วมมือต่าง ๆ ที่ชัดเจนให้สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการทำงานร่วมกันส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันของบ้าน วัด โรงเรียนที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนการตัดสินใจ กำหนดนโยบายการส่งเสริมการศึกษาต่อแก่ครูอย่างชัดเจน ด้วยความโปร่งใส และมีความยุติธรรม อีกทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานให้คำปรึกษา และคำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ อย่างชัดเจนจนสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้ โดยมีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา ร่วมกันทำให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจปัญหาและดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันจนประสบความสำเร็จ และการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชนและวัดได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองชุมชนและวัดได้เห็นปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยตนเองจึงยินดีให้การสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียนการพัฒนาสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้มุ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยการตระหนักในเรื่องความเป็นเลิศเฉพาะทางของโรงเรียนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนการสร้างร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานที่สามารถขับเคลื่อนแนวปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกันชุมชนและผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถสร้างความเข้าใจและปฏิบัติตามแผนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียนของโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสานและศึกษาปัญหาการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน การบูรณาการ ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ แยมศรีแก้ว. (2558). *การบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน*. วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2562). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา*.
สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2562. จาก <https://data.bopp-obec.info/emis/>
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *วารสาร Veridian
E-Journal*, 10(2), 1342–1354.
- พจนารถ วาดกลิ่น. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานบริหาร
วิชาการ โรงเรียนในสำนักงานเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิชาย รัตนดิลล ญ ภูเก็ต. (2552). *องค์การและการบริหารจัดการ*. นนทบุรี: ชิงค์ ปิยอนต์ บุ๊คส์.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธา และ นุชนาถ สุนทรพันธ์. (2542). *ประวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยุรนนท์ ตามกาล. (2557). บวกรับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการเสริมความเข้มแข็งของชุมชน.
วารสาร Journal of HRintelligence, 9(1), 12–31.
- เยาวภา ประคองศิลป์. (2549). *ความจำเป็นของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างบ้านวัดและ
โรงเรียน เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการทางการศึกษาวันที่ 30 มิถุนายน 2549*.
ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. (2563). *การขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน*. สืบค้น
เมื่อ 18 มกราคม 2563. จาก <https://www.dra.go.th/site.2560/about.Thai-29-224-0-0.0.html>.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. (2544). *ระเบียบวิธีวิจัย-ทางการศึกษา
พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- อัจฉริยา คักดีนรงค์. (2549). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
เกษตรกรรม: กรณีศึกษาตำบลหนองตะพานอำเภอบ้านค่ายจังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1981). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. New York: The Rural Development Committee Center for international studies, Cornell University.
- Mott, P. E. (1972). *The characteristic of effective organization*. New York: Harper and Row.
- Ruth V. Small. (2001). Developing a Collaborative Culture. *School Library Media research: Research Journal of American Association of School Librarians*, 1–3.
- Swansburg, R. M. (1996). *Management and leadership for nurse managers*. Boston: Jones and Bartlett.